

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БЛОУСОВА НАТАЛЯ АНАТОЛІВНА

УДК 378:615.15(430)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МЕДИЧНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ
ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ У
ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
01 «Освіта/Педагогіка»

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Пуховська Людмила Прокопівна,
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», кафедра філософії освіти дорослих, професор

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри авіаційної англійської мови
Пазюра Наталія Валентинівна, Національний авіаційний університет МОН України, кафедра авіаційної англійської мови, завідувач;

кандидат педагогічних наук, доцент
Дяченко Людмила Миколаївна, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, відділ зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих, старший науковий співробітник

Захист відбудеться « 22 » квітня 2021 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.062.15 у Національному авіаційному університеті за адресою: пр. Любомира Гузара, 1, м. Київ, 03058, ауд. 1.209.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці та на веб-сайті Національного авіаційного університету за адресою: пр. Любомира Гузара, 1, м. Київ, 03058.

Автореферат розіслано « 22 » березня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Ладогубець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Цифровізація найрозвинутіших економік світу спричинила структурну трансформацію ринків праці та реформування освітньої політики країн світу з метою розвитку людини і її талантів, що потребує створення умов для справедливої і якісної освіти та надання можливостей кожному навчатися впродовж усього життя, а саме: розвивати вміння поза формальною освітою і професійною підготовкою, валідацію навичок без відриву від виробництва, поєднувати зв'язок навчання з роботою, співпрацю з бізнесом та громадянським суспільством. В останнє десятиліття у світі пройшли значні зміни в концептуальній базі кваліфікацій і освітніх програм – здійснюється перехід до її визначення кваліфікацій через результати навчання, що базуються на компетентностях.

Провідні цілі та стратегічні положення, що зумовлюють необхідність розвитку нової перспективи у сфері політики, теорії і практики професійної освіти відображено в ключових міжнародних та національних документах: Копенгагенських критеріях членства в Європейському Союзі (1993), Копенгагенській декларації (2002), Стратегії сталого розвитку «Європа – 2030» (2019), Інчхонській декларації «Освіта – 2030: забезпечення всеосяжної інклюзивної і справедливої якісної освіти і навчання упродовж усього життя» (2015), Глобальній конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти (2019), Римському міністерському комюніке, присвяченому розвитку Болонського процесу (2020), Цілі сталого розвитку в Україні на період до 2030 р., Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Стратегія державної кадрової політики на 2012-2020 рр. та ін.

На хвилі сучасних трендів розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів у світовому та європейському просторах актуалізується проблема визнання кваліфікацій на міжнародному рівні. Одним з інструментів сприяння визнанню кваліфікацій і створенню кар'єрних можливостей для сучасних фахівців є розробка нових кваліфікацій на міжнародному рівні, які співвідносяться з існуючими національними рамками і є затребуваними на національному, європейському і світовому ринках праці. До таких належить кваліфікація медичного представника як одна з високозатребуваних в медичній галузі в умовах стрімкого розвитку світового фармацевтичного ринку в світі і в Україні.

Концептуальні положення розвитку взаємодії медичних представників з лікарями та пацієнтами окреслені у: Міжнародному кодексі медичної етики (ВМА, 1983), Лісабонській декларації про права пацієнта (ВМА, 1981), Декларації про політику в галузі забезпечення прав пацієнта в Європі (ВОЗ, 1994), Копенгагенській декларації зі створення еталонної фармацевтичної практики (ВООЗ, 1994), Конвенції про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини (1997), Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 рр., Концепції розвитку фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я України на 2011 – 2020 рр. тощо.

Рух у напрямі розбудови системи навчання упродовж усього життя поступово змінює механізми забезпечення якості та управління процедурами розробки та регулювання професійних кваліфікацій, модернізуючи традиційні моделі повної міністерської відповідальності в централізованих системах за рахунок розділення відповідальності з іншими громадськими інституціями. В багатьох країнах поширюються нові типи професійних кваліфікацій, зокрема сертифікати, що пов'язані з новим явищем – сертифікацією – та з появою різних провайдерів надання освітніх послуг. Значний конструктивний досвід таких змін напрацьовано у Федеративній Республіці Німеччини, де формування кадрів медичних представників здійснюється на державному рівні з розробкою і запровадженням високих стандартів їхньої підготовки на базі професійних асоціацій та відповідно міжнародних вимог.

Важливі аспекти професійної підготовки медичних представників неодноразово привертали увагу українських та зарубіжних науковців. Зокрема, проблема підвищення ефективності їхньої діяльності в контексті розвитку фармацевтичного бізнесу та фармацевтичного ринку порушена в наукових працях А. Дупліщева, А. Ерперт, О. Кухар, І. Подкоритової, Л. Сурат, О. Федотової, В. Пашкова, І. Широкової та ін. Професійні, медико-соціальні та етичні аспекти взаємодії лікарів з медичними представниками досліджувалися вітчизняними і зарубіжними вченими (М.А. Альшака, Т. Бударина, О. Гацура, Б. Мінц, Д. Сай, Т. Сухова, Л. Уельс). Особливий інтерес становлять праці, присвячені вивченню проблем професійної освіти в Німеччині та інших країнах світу (М. Авраменко, А. Андрощук, Л. Дяченко, М. Желуденко, О. Мельник, С. Павлюк, Н. Пазюра, О. Пришляк, Л. Пуховська, І. Савченко, Л. Сакун, А. Турчин, Н. Удовиченко, Л. Чухно). Відтак аналіз наукових і документальних джерел засвідчив, що результати вивчення проблеми професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній висвітлюються спорадично і не є предметом вивчення й узагальнення у вітчизняних розвідках дослідників професійної педагогіки.

Необхідність вивчення теми професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній зумовлена низкою суперечностей, зокрема, між:

- потребами фармацевтичних компаній у медичних представниках, здатних ефективно працювати в умовах високої конкурентності на фармацевтичному ринку, і неврегульованими на державному рівні підходами до їхньої професійної підготовки;

- необхідністю критичного аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній і незначною кількістю досліджень з його систематизації й узагальнення у вітчизняному науково-практичному доробку;

- визнаними світовою спільнотою досягненнями Федеративної Республіки Німеччини у професійній підготовці медичних представників для фармацевтичних компаній та недостатнім рівнем вивченості й обґрунтованості можливостей оптимізації вітчизняної системи професійної підготовки зазначених фахівців на основі екстраполяції досвіду цієї країни.

Зважаючи на актуальність проблеми підготовки медичних представників для фармацевтичних компаній, результати вивчення суспільної думки у фармацевтичній і медичній галузях та необхідність розв'язання вищезначених суперечностей зумовили актуальність і вибір теми: **«Професійна підготовка медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичних планів науково-дослідної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» з теми «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» (РК № 0117U002380).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол № 12 від 28 грудня 2015).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини.

Предмет дослідження: зміст, організація, форми, методи і технології професійної підготовки медичних представників у системі безперервної професійної освіти у Федеративній Республіці Німеччини.

Мета: на основі цілісного наукового аналізу організаційно-дидактичних засад професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній як професійної групи в структурі німецького соціуму, розкрити особливості розвитку цього феномена в умовах безперервної освіти та обґрунтувати можливості творчого використання конструктивних ідей німецького досвіду в професійній освіті України.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичні засади професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній.
2. Виявити тенденції розвитку професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній в європейському соціальному контексті.
3. Охарактеризувати організацію, зміст, форми, методи і технології професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини.
4. Дослідити сучасний стан і проблеми професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній в Україні.
5. На основі порівняльного аналізу обґрунтувати рекомендації щодо творчого використання конструктивних ідей німецького досвіду в професійній освіті України.

Методи дослідження:

- **загальнонаукові** (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), що є основними засобами вивчення наукових джерел, розробки методологічних засад дослідження, побудови його поняттєво-категоріального апарату);

- **конкретно-наукові** – *компаративний* (аналіз соціально-педагогічної, філософської, медичної, соціологічної літератури; аналіз провідних документів міжнародних організацій та синтез положень, актуальних для теми дослідження); *порівняльно-історичний аналіз* (синхронне зіставлення явищ в межах одного регіону для виявлення тенденцій становлення професії та розвитку професійної підготовки медичних маркетологів у європейському соціальному контексті); *інтерпретаторсько-аналітичний аналіз* – для дослідження нормативно-правових основ професійної підготовки медичних представників в умовах розвинутого соціального партнерства; *структурно-компонентний* (виокремлення основних компонентів професійної підготовки медичних працівників у Німеччині); *моделювання* (розроблення структурно-функціональної моделі професійної підготовки медичних представників у ринкових умовах);

- **емпіричні** (бесіда, спостереження, обговорення дослідницьких проблем з німецькими колегами під час проведення майстер-класів і міжнародних тренінгів з професійної підготовки та діяльності медичних представників фармацевтичних компаній).

Джерельну базу дослідження становлять:

законодавчі документи в галузі професійної освіти у Федеративній Республіці Німеччини та охорони здоров'я: у галузі промоції лікарських засобів і препаратів, розвитку охорони здоров'я, про процеси глобалізації, євроінтеграції в країнах Європейського Союзу, представлені в робочих матеріалах і документах ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії; Міжнародний кодекс медичної етики, Декларація про політику в галузі забезпечення прав пацієнта в Європі, Конвенція про захист прав людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини, Копенгагенська декларація щодо створення еталонної медичної практики GPP; Федеральний Закон «Про освіту» (Berufsbildungsgesetz (BBiG), 2005); Федеральний Закон про професійне навчання і професійну підготовку (Sinne des Bundesbildungsgesetzes, BBiG, 2005), Наказ про визнання кваліфікації сертифікованого фармацевтичного представника (Verordnung über die Prüfung zum anerkannten Abschluss Geprüfter Pharmareferent/Geprüfte Pharmareferentin, 2007);

монографічні дослідження з проблем професійної підготовки медичних представників (Б. Мітц) та професійної освіти і навчання (зарубіжні: Т. Дайссинджер; українські: Л. Пуховська, В. Радкевич, О. Бородієнко, І. Гириловська, О. Дубасенюк); філософські, психологічні, педагогічні, фармацевтичні, медичні вітчизняні та зарубіжні збірники наукових праць;

міжнародні друковані та електронні періодичні видання: Journal of Hospital Marketing & Public Relations («Журнал медичного маркетингу і зв'язків з громадськістю»), Medizin und Werbung. Zeitschrift für Pharma-Information und Pharma-Außendienst (Медицина і реклама. Журнал з питань фармацевтичної інформації та фармацевтичних відділ збуту), Berufs und Wirtschaftspädagogik. Handlungsfelder und Grundprobleme («Професійна та академічна освіта. Вирішення основних проблем»), Studien zur Erwachsenenbildung («Освіта дорослих»), GmbH Human Capacity Development (HCD) for Vocational

Education and Training («Розвиток людського потенціалу в системі професійної освіти і навчання»), BMC Medical Education («Медична освіта»);

міжнародні документи: Болонського процесу – спільні Комюніке міністрів європейських країн, відповідальних за вищу освіту (Париж, 2018; Рим, 2020); Лісабонська стратегія (2000-2010); Інчхонська декларація (2015); Стратегія «Європа 2020» (2010-2020); Стратегія «Європа 2030» (2020-2030);

матеріали зарубіжних бібліотечних ресурсів – Німецька цифрова бібліотека (Deutsche Digitale Bibliothek);

пошукові системи і бази даних наукових цитувань: Open Ukrainian Citation Index (OUCI); Національний репозитарій академічних текстів (NRAT); GoogScholar; Scopus Preview; Web of Science Core;

електронні ресурси: портал Міністерства освіти і науки Федеративної Республіки Німеччини; Національна платформа Форуму громадянського суспільства;

освітні портали міжнародних і європейських асоціацій: Національна Асоціація фармацевтичних представників; Європейська Асоціація освіти дорослих, навчання фармацевтичним продажам;

портали відкритих даних: europeandataportal.eu; data.europa.eu; data.europa.eu тощо.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження є в тому, що *вперше:*

у порівняльно-педагогічному аспекті *виявлено й теоретично обґрунтовано особливості професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини, що відображені в організаційно-правових аспектах* (імплементация нормативних документів Європейського парламенту та Ради Європи, прийняті федеральні закони, розроблені і затверджені положення; розгалужена мережа провайдерів освіти дорослих, що розвивається на основі державно-приватного партнерства; затверджений стандарт професійної підготовки медичних представників; запроваджені систематичні й довготривалі програми; короткотермінові програми; програми з розвитку креативності, що уможливають формування власного досвіду в групах; незалежні центри сертифікації; легітимізація професії «медичний представник» через Національний класифікатор); *у дидактичних засадах* (цілі – сертифікація медичних представників з метою підвищення якості їхнього навчання; *форми* професійної підготовки медичних представників – курси професійної підготовки в системі освіти дорослих; консультування, навчання в коледжах і на виробництві; дистанційне навчання); *принципи:* відкритості (продовження навчання особою з метою сприйняття нової інформації; розвиток здатності критично ставитися до наявних знань; навчання, що не прив'язане до формального закінчення будь-якого закладу освіти, а відкрите для задоволення особистих потреб і досягнення цілей його учасниками за допомогою різних форм і методів; орієнтація на учасника освітнього процесу (врахування різних передумов для навчання, біографічних ситуацій як попереднього життєвого досвіду); соціальної приналежності; підтримки різних цільових груп (люди похилого віку, безробітні, іноземці, люди з обмеженими можливостями тощо);

виявлено та узагальнено тенденції розвитку професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у європейському соціальному контексті, зокрема: діалектичний розвиток медичної освіти у взаємодії з громадськими організаціями – професійними та освітніми асоціаціями як ініціаторами професійної підготовки фахівців у галузі медицини, що створені і діють на інтернаціональній основі; зростання впливу Асоціації медичної освіти (ASME) і Федерації медичної освіти (NFME) на підготовку медичного персоналу, в т.ч. медичних представників, на розвиток і якість медичної освіти; створення і розвиток мережі центрів, курсів медичної освіти, розроблення і впровадження навчальних програм, методичного забезпечення, методик викладання для викладачів медичних закладів освіти при підтримці фармацевтичних компаній; поширення практики навчання медичних представників у системі неформальної освіти – через упровадження комплексу мотиваційних заходів до їхнього професійного розвитку впродовж усього життя (у розгалуженій мережі провайдерів з надання освітніх послуг, на робочому місці, через спеціально створені інформаційні портали); обов'язкова Національна сертифікація медичних представників відповідно до загальних рамок діяльності приватних компаній і організацій по здійсненню професійної освіти і навчання; активна цифровізація професійної освіти і навчання, включаючи професійну підготовку медичних представників фармацевтичних компаній;

обґрунтовано зміст поняття «професійна підготовка медичних представників», під яким розуміємо професійну освіту і навчання як міжгалузевий термін або особливу рису освіти і навчання, що виявляється в різних умовах, включаючи формальне, неформальне та інформальне навчання, вживається в науковому обігу як в Україні, так і в європейських країнах;

уточнено суть поняття «медичний представник» – фахівець, у професійні обов'язки якого входить низка функцій з реалізації політики компанії щодо промоції лікарських засобів (рецептурної і безрецептурної групи) та товарів медичного призначення на фармацевтичному ринку;

подальшого розвитку набули науково-педагогічні положення щодо організації професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній з урахуванням сучасних світових і європейських тенденцій розвитку професійної освіти та фармацевтичної галузі.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні рекомендацій щодо можливостей трансферу прогресивних ідей німецького досвіду професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у професійну підготовку медичних представників в Україні; узагальненні практичного досвіду підготовки медичних представників у вітчизняних фармацевтичних компаніях.

Результати та висновки дослідження доцільно використовувати у розробці освітньо-професійних і освітньо-наукових програм у закладах вищої освіти, спецкурсів і спецсеминарів у системі післядипломної освіти; тренінгових програм для навчання у фармацевтичних компаніях. Вони можуть стати цінним

науковим джерелом у розробці положення про сертифікацію медичного представника.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес кафедри технологій ліків і біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (акт впровадження від 24.12.2020 р.); Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (акт впровадження від 24.12.2020 р.); Запорізького державного медичного університету (акт впровадження від 25 вересня 2020 р.); Національного наукового центру «Інститут кардіології ім. акад. М. Д. Стражеска» НАМН України (акт впровадження від 24.12.2020 р.); кафедри контролю якості і стандартизації лікарських засобів Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупіка (довідка про впровадження від 19.12.2020 р.); представництва «Вьорваг Фарма ГмбХ і Ко. КГ» в Україні (довідка про впровадження від 26.11.2020 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася засобами публікації, участі в міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, міжнародних тренінгах;

міжнародних: I Міжнародна науково-практична конференція «Професійна освіта в умовах сталого розвитку» (м. Павлоград, 2016 р.); I Міжнародна науково-практична конференція «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації» (м. Київ, 15-16 червня 2017 р.); XII Міжнародна науково-практична конференція «Современные достижения в науке и образовании» (м. Нетанія (Ізраїль) – м. Хмельницький, 17-24 вересня 2017 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики. досвід, стратегії і перспективи» (м. Київ-Ірпінь, 23 травня 2019 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (м. Глухів, 14 травня 2020 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи» (м. Ірпінь, 7 квітня 2020 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2020: глобалізований простір інновацій» (м. Київ, 28 травня 2020 р.); II науково-практична конференція (за міжнародною участю) «Наукове забезпечення освітньої діяльності у сфері цивільного захисту» (м. Київ, 16 травня 2019 р.);

всеукраїнських: V Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» (м. Дніпро, 25 квітня 2019 року);

тренінгах: міжнародних: Міжнародний тренінг «Професійні навички управління людьми». Серія програм «Управління людьми» (м. Київ, грудень 2007 р.); Міжнародний тренінг «Ефективні продажі у роботі з лікарем». Серія програм «Перевага в продажах» (м. Київ, січень 2008 р.); Міжнародний тренінг «Практичний коучинг». Серія програм «Управління людьми» (м. Київ, квітень 2008 р.); Міжнародний тренінг «Професійні навички рекрутинга». Серія програм «Управління людьми» (м. Київ, червень 2008 р.);

Міжнародний тренінг «Фармпрезентація. Інтенсивні технології: пітчінг – 12-«хвилинна» презентація» (г. Київ, 10–12 лютого 2011 р.); Міжнародний тренінг «Effective Sales Work» (м. Київ, 12–13 квітня 2012 р.); Міжнародний тренінг «Advanced Negotiation Skills» (м. Київ, 17–19 вересня, 2012 р.);

всеукраїнських: «Організація і проведення візиту до лікаря, в аптеку» (м. Київ, 16–17 листопада 2005 р.); «Технологія підготовки і проведення презентації» (м. Київ, 8–9 грудня 2005 р.); «Основи лідерства и менеджерські компетенції» (м. Київ, 21–22 червня 2007 р.); «Становлення лідера» (м. Київ, 20–21 серпня 2007 р.); «Командний дух и мотивація персоналу» (м. Київ, 18–19 грудня 2007 р.); «Удосконалення роботи медичного представника з клієнтом» (м. Київ, 21–23 вересня 2009 р.); «Навики презентації» (м. Київ, 25 листопада, 2013 р.); «Ефективне управління територією продаж; робота з ключовими клієнтами. Тендерні закупівлі» (м. Київ, січень, 2017 р.); «Візит в аптеку. Робота з ключовими клієнтами» (м. Київ, листопад 2018 р.); «Ефективні продажі по телефону. Навики 2-хвилинної презентації» (м. Київ, 18-20 березня 2020 р.).

Матеріали і результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри філософії освіти дорослих ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Публікації. Основний зміст та результати дослідження висвітлено в 17 публікаціях, у тому числі: 5 статтях у фахових виданнях та 2 зарубіжних (1 – видана англійською мовою), включених до міжнародних наукових баз, публікації у збірниках наукових праць; 11 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (272 найменувань, із них 77 іноземною мовою), 5 додатків на 50 сторінках. Дисертацію ілюстровано 12 рисунками та 3 таблицями. Загальний обсяг дисертації складає 203 сторінка (8,8 авторських аркушів), із них основного тексту 165 сторінок (7,3 авторських аркушів). Дисертацію ілюстровано 4 таблицями та 12 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, наведено відомості про джерельну базу; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, представлено інформацію про апробацію та впровадження результатів наукового пошуку.

У першому розділі – **«Професійна підготовка медичних представників фармацевтичних компаній як педагогічна проблема»** – обґрунтовано теоретичні засади професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній та розкрито тенденції її розвитку в європейському соціальному контексті.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури свідчать, що проблеми професійної підготовки медичних представників порушені в наукових працях учених різних зарубіжних країн: Л. Уельс (L. Wales), Е. Рест (E. Rest), А. Дітер (A. Dieter), М. Віллеройдер (M. Willeroider), В. Фрідман (W. A. Friedman), В. Бартманн (W. Bartmann), Л. Чен (L. Chen) та ін.

У ході дослідження виявлено, що під впливом глобалізації трансформується фармацевтичний ринок, відбувається злиття фармацевтичних компаній, розширюється мережа їх представництв у країнах світу. У них працює велика професійна група медичних представників, підготовка яких виходить за межі однієї країни. Теоретичну основу підготовки становлять: *концепції*: безперервної освіти, провідною ідеєю якої є ідеологія динамічного розвитку людства в новому столітті; навчання впродовж усього життя, основним положенням якого визначено поєднання логіки освіти (розвиток громадян) і логіки промисловості (оптимальне використання людських ресурсів), спрямованих на інтеграцію загальної і професійної освіти; гуманістична концепція освіти і розвитку, в основу якої покладено усвідомлення значимості прав і гідності людини, соціальної справедливості, захисту культурного, мовного й етнічного розмаїття.

Виявлено, що в найближчій перспективі професійна освіта ґрунтуватиметься на таких провідних *ідеях*: створення європейської інноваційної системи безперервної професійної освіти і навчання на основі подальшого розвитку взаємодії професійних закладів освіти різного рівня та соціально-економічного комплексу; транснаціональної співпраці й обміну передовим досвідом з розвитку людського потенціалу для подальшої модернізації економіки; створення можливостей для якісного навчання впродовж усього життя в усіх структурах і на всіх рівнях системи освіти та професійної підготовки, синергії формальної, неформальної та інформальної освіти; розбудови освітньої зони до 2025 року з метою використання всього потенціалу освіти і культури, що визнані драйверами для створення робочих місць, економічного зростання та соціальної справедливості.

Ґрунтуючись на основних положеннях розвитку наукової педагогічної теорії, визначено базові поняття дослідження: уточнено суть поняття «медичний представник» та обґрунтовано зміст поняття «професійна підготовка медичних представників».

На основі історико-педагогічного аналізу системи професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній узагальнено тенденції розвитку їхньої професійної підготовки в європейському соціальному контексті.

У другому розділі – **«Особливості професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини»** – висвітлено організаційно-правові аспекти та дидактичні засади професійної підготовки медичних представників у Федеративній Республіці Німеччини.

На основі аналізу нормативно-правової бази та вивчення наукових праць встановлено, що професійна підготовка медичних представників постійно вдосконалюється і нині регулюється низкою законодавчих документів, зокрема *федеральними законами*: про освіту, в яких на державному рівні регламентуються вимоги до фахівців з вищою освітою; про професійне навчання і професійну підготовку, метою яких є надання можливостей особистості отримати професійні знання і навички, професійний розвиток з набуттям досвіду роботи за допомогою відповідної професійної практики; про регулювання сертифікації кадрів, де відображено принципи професійної освіти; про сприяння безперервному професійному навчанню, яким передбачається фінансова підтримка працівників у розвитку їхніх кар'єрних можливостей, визначаються вимоги до провайдерів, форми навчання; про захист учасників дистанційного навчання, яким регулюється порядок здійснення дистанційного навчання та договірні зобов'язання його суб'єктів; про регулювання сертифікації кадрів, що відображає принципи професійної освіти, які корелюють з медичною та фармацевтичною освітою.

На рівні держави розроблено і прийнято *положення*: про фармацевтичні представництва (регулюються освітні програми для медичних представників) та про визнання кваліфікації медичного представника (сертифікація спеціаліста). З'ясовано, що цілі, зміст, порядок проведення іспитів, умови вступу, присвоєння звання, ступеня, кваліфікації визначаються Постійним комітетом Федерального інституту професійної освіти та навчання (BIBB) після обговорення і за погодженням із профільним Міністерством. Підготовка і проведення іспиту на одержання кваліфікації «Сертифікований медичний представник» представлена на рис. 1.

Виявлено дидактичні засади професійного навчання медичних представників у Федеративній Республіці Німеччини, а саме: цілі – сертифікація медичних представників з метою підвищення якості їхнього навчання; *форми* професійної підготовки медичних представників – курси професійної підготовки в системі освіти дорослих; консультування, навчання в коледжах і на виробництві; дистанційне навчання; *принципи* – відкритості; орієнтації на учасника освітнього процесу і соціальної приналежності.

У третьому розділі – «**Імплементация конструктивных идей немецкого досвіду у професійну підготовку медичних представників фармацевтичних компаній в Україні**» – проаналізовано сучасний стан та схарактеризовано вітчизняні підходи до професійної підготовки медичних представників в Україні та розроблено Рекомендації щодо використання прогресивних ідей підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини.

Рис. 1. Структурно-логічна схема іспиту на отримання кваліфікації «Сертифікований медичний представник»

Вивчення стану підготовки медичних представників у національних фармацевтичних компаніях зумовив історичний генезис проблеми інформування в галузі фармації, який засвідчив, що самостійну закупівлю лікарських засобів аптеки почали після ліквідації радянської системи управління, коли на вітчизняний фармацевтичний ринок зайшли іноземні фармацевтичні компанії. Їхній досвід із просування лікарських засобів наразі активно переймають вітчизняні фармацевтичні компанії, розвиваючи інститут медичних представників. Однак ця професія залишається нелегітимізованою. Професійна підготовка медичних представників здійснюється безпосередньо у фармацевтичних компаніях, але цей процес є стихійним і відбувається без ліцензованих навчальних програм, не має належного дидактичного забезпечення. Відповідно, не розроблено чітких критеріїв оцінювання кваліфікаційного рівня, і взагалі відсутня система сертифікації.

На основі вивчення досвіду вітчизняних фармацевтичних компаній схарактеризовано основні форми професійної підготовки медичних представників та запропоновано тематику навчальних програм. Розроблено рекомендації щодо використання прогресивних ідей професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини в Україні на державному, науково-педагогічному, організаційно-методичному, локально-виробничому рівні, на рівні громадських організацій (професійних асоціацій) та особистісному рівні.

ВИСНОВКИ

У дисертації розкрито, теоретично обґрунтовано та запропоновано нові підходи до розв'язання наукового завдання щодо використання конструктивних ідей професійної підготовки медичних представників в Україні. Це дало підстави сформулювати такі **висновки**:

1. За результатами вивчення джерельної бази встановлено, що професійна підготовка медичних представників фармацевтичних компаній, які мають розгалужену мережу своїх представництв у багатьох країнах світу, ґрунтується на таких теоретичних засадах: *концепціях*: безперервної освіти; навчання впродовж усього життя; гуманістичної концепції освіти і розвитку; основних *ідей* розвитку професійної освіти на найближчу перспективу: створення європейської інноваційної системи безперервної професійної освіти і навчання на основі подальшого розвитку взаємодії професійних закладів освіти різного рівня та соціально-економічного комплексу; транснаціональної співпраці й обміну передовим досвідом із розвитку людського потенціалу для подальшої модернізації економіки; створення можливостей для якісного навчання впродовж усього життя в усіх структурах і на всіх рівнях системи освіти та професійної підготовки; синергії формальної, неформальної та інформальної освіти; розбудови освітньої зони до 2025 року з метою використання всього потенціалу освіти і культури, що визнані драйверами для створення робочих місць; економічного зростання та соціальної справедливості.

2. Виявлено та узагальнено тенденції розвитку професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у європейському соціальному контексті, а саме: діалектичний розвиток медичної освіти у взаємодії з громадськими організаціями – професійними та освітніми асоціаціями як ініціаторами професійної підготовки фахівців у галузі медицини, що створені і діють на інтернаціональній основі; зростання впливу Асоціації медичної освіти (ASME) і Федерації медичної освіти (NFME) на підготовку медичного персоналу, в т.ч. медичних представників, розвиток і якість медичної освіти; створення і розвиток мережі центрів, курсів медичної освіти, розроблення і впровадження навчальних програм, методичного забезпечення, методик викладання для викладачів медичних закладів освіти при підтримці фармацевтичних компаній; поширення практики навчання медичних представників у системі неформальної освіти – через упровадження комплексу мотиваційних заходів до їхнього професійного розвитку впродовж усього життя (у розгалуженій мережі провайдерів з надання освітніх послуг, на робочому місці, через спеціально створені інформаційні портали); обов'язкова Національна сертифікація медичних представників відповідно до загальних рамок діяльності приватних компаній і організацій по здійсненню професійної освіти і навчання; активна цифровізація професійної освіти і навчання, включаючи професійну підготовку медичних представників фармацевтичних компаній.

3. Охарактеризовано організацію професійної підготовки медичних представників у Федеративній Республіці Німеччини – вона відбувається в рамках законодавчої бази з розвитку системи освіти дорослих, основними компонентами якої є сфери професійної, загальної, культурологічної та політичної освіти, і регулюється *федеральними законами*: про освіту; про професійне навчання і професійну підготовку; про регулювання сертифікації кадрів; про захист учасників дистанційного навчання; про сприяння безперервному професійному навчанню.

Виокремлено низку нормативних документів, що регулюють професійну підготовку медичних представників, якими легітимізовано професію медичного представника. З'ясовано загальну характеристику змісту професійної підготовки медичних представників, що здійснюється за такими кваліфікаційними напрямками (модулями): наукові та медичні основи; фармакологія, фармакотерапія та клінічна фармакологія; фармацевтичне право, управління охороною здоров'я та економіка; комунікації, фармацевтичний ринок, фармацевтичний маркетинг. Основними формами професійної підготовки медичних представників є: народні інститути; комерційні і приватні заклади; виробничі, конфесійні і профспілкові заклади; заклади вищої освіти, торгово-промислові палати, інститути заочної освіти, які входять до розгалуженої мережі провайдерів із надання освітніх послуг дорослим з використанням курсового навчання в групах, надання консультацій, проведення тренінгів тощо. Найпоширенішими методами навчання є самостійна робота з навчально-методичною літературою; дозування обсягу та інтенсивності тренувань у підготовці

до тестування; стажування в успішних представництвах через асоціації; взаємодія з фармвиробниками на партнерських засадах.

4. Проаналізовано сучасний стан професійної підготовки медичних представників у фармацевтичних компаніях в Україні. Виявлено, що система інформування в галузі фармації закладалась за радянських часів і здійснювалась на принципах централізації через фахівців, які займали посаду провізорів-інформаторів у міжлікарських аптеках і працювали у взаємодії з головними лікарями медичних закладів. З ліквідацією радянської системи управління аптеки отримали право здійснювати самостійну закупівлю лікарських засобів. Водночас почав формуватися вітчизняний фармацевтичний ринок, на який зайшли іноземні фармацевтичні компанії, зокрема з Федеративної Республіки Німеччини. Їхній досвід взаємодії представництв з медичними закладами, аптеками, дистриб'юторами тощо активно впроваджують вітчизняні фармацевтичні компанії, розвиваючи інститут медичних представників.

З'ясовано, що присутність медичних представників як окремої професійної групи в українському суспільстві нелегітимізована – до неї не розроблені вимоги, професіограма, освітньо-кваліфікаційна характеристика тощо, а професійна підготовка не врегульована на державному рівні і здійснюється безпосередньо у фармацевтичних компаніях без стандартів, ліцензованих програм, затвердженого порядку оцінювання результатів кваліфікаційного іспиту на отримання кваліфікації «Сертифікований медичний представник».

5. Розроблено рекомендації щодо використання в Україні прогресивних ідей професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини на державному, науково-педагогічному, організаційно-методичному, локально-виробничому рівнях, на рівні громадських організацій (професійних асоціацій) та особистісному рівні.

Проведене дослідження не претендує на остаточне і вичерпне вирішення зазначеної проблеми. Подальшого наукового дослідження та аналізу потребують теоретико-методологічні засади розвитку професійної компетентності медичних фахівців у системі неформальної освіти Німеччини; педагогічні умови професійної підготовки медичних представників у фармацевтичних компаніях Німеччини; фахове самовдосконалення медичних представників у європейських країнах тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Білоусова Н. Вимоги до медичних представників та особливостей їхньої підготовки в сучасній Німеччині. *Наук. вісн. Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. пр. / [редкол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ: Вид. Євенок О. О., 2017. Вип. 14. С. 146–152.

2. Білоусова Н. А. Професійне навчання медичних представників у зарубіжних фармацевтичних компаніях. *Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту імені О. Довженка. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Глухів. нац. пед. ун-т імені О. Довженка. Глухів, 2018. Вип. 2, ч. 2. С. 253–260. DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-253-260

3. Білоусова Н. Акмеологічний підхід до професійної підготовки медичних представників у вітчизняних фармацевтичних компаніях. *Освіт. простір України* : [електрон. вид.]. 2019. № 15. С. 66–72. URL: <http://journals.pu.if.ua/index.php/esu/article/view/3851/3945>. DOI: 10.15330/esu.15.66-72

4. Білоусова Н. Організаційні принципи професійної підготовки медичних представників у Федеративній Республіці Німеччини. *Молодь і ринок*. 2020. № 3–4. С. 181–187.

Наукові праці у періодичних виданнях іноземних держав

5. Білоусова Н. А. Професійна компетентність медичного представника: структурний аналіз. *Problems and achievements of modern science* : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical conf., Cork, 6 May, 2019. Cork : NGO «European Scientific Platform», 2019. Vol. 4. P. 67–68.

6. Bilousova N. Transformation of “Industrie 4.0” challenges into the possibility of professional development of a medical representative. *International independent scientific journal*. 2020. Vol. 2, N 18. P. 14–18.

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Білоусова Н.А. Принципи діяльності медичних представників у зарубіжних країнах як орієнтир їхньої підготовки в університетах. *Проектна діяльність як інструмент досліджень, навчання та інновацій* : матеріали конф. (м. Ніжин, 17-18 берез. 2016 р.) / Ніжин. держ. ун-т імені М. Гоголя. Ніжин: Вид. ПП Лисенко М. М., 2016. С. 12–14.

8. Білоусова Н. Особливості модернізації професійної підготовки медичних представників. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта : освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації*: зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15-16 черв. 2017 р.) / за заг. ред. О. І. Локшиної ; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. думка, 2017. С. 30–31.

9. Білоусова Н. А. Нормативно-правове поле професійної підготовки медичних представників у системі професійної освіти Німеччини. *Современные достижения в науке и образовании* : сб. тр. XII Междунар. науч. конф. (г. Нетания, Израиль, 17-24 сент. 2017г.). Хмельницький : ХНУ, 2017. С. 155–158.

10. Білоусова Н. Технологія проведення коучінг-сесії для медичних представників фармкомпанії. *Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 квіт. 2019 р.) / за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої ; М-во внутр. справ, Дніпропетров. ун-т внутр. справ; Дніпро. Вид-во «Літограф», 2019. С. 275–277.

11. Білоусова Н. Освітня функція професійної діяльності медичного представника. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії і перспективи* : тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ-Ірпінь, 23 трав. 2019 р.). Київ-Ірпінь, 2019. С. 45–48.

12. Білоусова Н. Дуальна форма професійної підготовки медичних представників: досвід Німеччини. *Наукове забезпечення освітньої діяльності у сфері цивільного захисту*: зб. матеріалів II наук.-практ. конф. (за міжнар. участю). (м. Київ, 16 трав. 2019 р.) / Держ. служба України з надзвичайних ситуацій, Ін-т держ. упр. у сфері цивіл. захисту. Київ: ІДУЦЗ, 2019. С. 16. URL: <https://iducz.dsns.gov.ua/files/2019/NAUKA/material%202019.pdf> (дата звернення: 19.06.2019).

13. Білоусова Н. Вплив сучасних тенденцій у просуванні лікарських засобів на розвиток професійної компетентності медичних представників. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти* : тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Глухів, 14 трав. 2020 р.) / Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. Глухів, 2020. С. 99–101.

14. Білоусова Н. Сучасні тренди в фармації – вектор трансформації змісту навчання медичних представників. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ-Ірпінь, 7 квіт. 2020 р.) / за наук. ред. Л. М. Петренко, О. А. Пілевич ; МОН України, Держ. закл. вищ. освіти «Ун-т менеджменту освіти», Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т імені В. Гетьмана», Нац. авіац. ун-т. Київ: Університет ДФС України, 2020. С. 29–30.

15. Білоусова Н. Роль асоціацій в професійній підготовці медичних представників у Федеративній республіці Німеччини та Австрії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2020: глобалізований простір інновацій* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 28 трав. 2020 р.) / за заг. ред. О. І. Локшиної ; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Біла Церква : Авторитет, 2020. С. 323–325. DOI : <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020>.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

16. Білоусова Н. Професійна підготовка медичних маркетологів: європейський контекст. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. № 11. С. 115-119.

17. Білоусова Н. Професійна підготовка медичних маркетологів у вищих навчальних закладах європейських країн: історичні витоки. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку* : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 груд. 2016 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич, Г. М. Романової ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Павлоград: ІМА-прес, 2016. С. 17–21.

АНОТАЦІЯ

Білоусова Н.А. Професійна підготовка медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (01 «Освіта/Педагогіка»). – Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», Київ, 2021.

У дисертації обґрунтовано теоретичні засади професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини, виявлено тенденції їхньої підготовки в європейському соціальному контексті; висвітлено організаційно-правові аспекти та дидактичні засади професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у цій європейській країні; проаналізовано стан професійної підготовки медичних представників у фармацевтичних компаніях України та обґрунтовано рекомендації щодо використання прогресивних ідей професійної підготовки медичних представників фармацевтичних компаній у Федеративній Республіці Німеччини.

Ключові слова: професійна підготовка, медичний представник, фармацевтичні компанії, тенденції, безперервна освіта, Федеративна Республіка Німеччини.

АНОТАЦІЯ

Белоусова Н.А. Профессиональная подготовка медицинских представителей фармацевтических компаний в Федеративной Республике Германии. – На правах рукописи. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования (01 «Образование/Педагогика»). – Государственное учреждение высшего образования «Университет менеджмента образования», Киев, 2021.

В диссертации обоснованы теоретические основы профессиональной подготовки медицинских представителей фармацевтических компаний в Федеративной Республике Германии, выявлены тенденции их подготовки в европейском социальном контексте; освещены организационно-правовые аспекты и дидактические основы профессиональной подготовки медицинских представителей фармацевтических компаний в этой европейской стране;

проанализировано состояние профессиональной подготовки медицинских представителей отечественных фармацевтических компаний и обоснованы рекомендации по использованию в Украине прогрессивных идей профессиональной подготовки медицинских представителей фармацевтических компаний в Федеративной Республике Германии.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, медицинский представитель, фармацевтические компании, тенденции, непрерывное образование, Федеративная Республика Германии.

SUMMARY

Bilousova N.A. Professional Training of Medical Representatives of Pharmaceutical Companies in the Federal Republic of Germany. – Printed as a manuscript.

Thesis for the obtaining of the Candidate of Pedagogical Sciences scientific degree on specialty 13.00.04 - Theory and Technique of the Professional Education (01 Education/Pedagogy). - State Establishment of Higher Education "University of Education Management", Kyiv, 2021.

The thesis substantiates the theoretical foundations of professional training of medical representatives of pharmaceutical companies in the Federal Republic of Germany, in particular the concepts of: continuing education; lifelong learning; humanistic concept of education and development. It is revealed that in the near future vocational education will be based on the following leading ideas: creation of a European innovative system of lifelong vocational education and training based on further development of interaction of vocational education establishments of different levels and socioeconomic complex; transnational cooperation and exchange of best practices in human development for further modernization of the economy; creating opportunities for quality lifelong learning in all structures and at all levels of the education and training system, the synergy of formal, non-formal and informal education; development of the educational zone by 2025 in order to use the full potential of education and culture, which are recognized as enhancers of the employment rate, economic growth and social justice. The tendencies of professional training of medical representatives in the European social context are revealed.

The author revealed that the training of medical representatives is regulated by a number of legislative documents, including federal laws, such as: on education; about professional education and professional training; on regulation of personnel certification; on the promotion of lifelong learning; on the protection of distance learning participants; on regulation of personnel certification; and provisions: on pharmaceutical representative offices (educational programs for medical representatives are regulated) and on recognition of the qualification of a medical representative (specialist certification).

The paper summarizes the trends of professional training of medical representatives of pharmaceutical companies in the European social context, in particular: dialectical development of medical education in cooperation with public organizations - professional and educational associations as initiators of professional

training in medicine, created and operating on an international basis; growing influence of the Association of Medical Education (ASME) and the Federation of Medical Education (NFME) on the training of medical staff, including medical representatives, for the development and quality of medical education; creation and development of a network of centers, medical education courses, development and implementation of educational programs, methodological support, teaching methods for teachers of medical educational institutions with the support of pharmaceutical companies, etc.

The didactic principles of professional training of medical representatives of pharmaceutical companies in this European country are substantiated (aims - certification of medical representatives in order to improve the quality of their education; forms of professional training of medical representatives - training courses in adult education; counseling, training in colleges and in production; learning, principles - openness, focus on the participant of the educational process and social affiliation).

The state of professional training of medical representatives in pharmaceutical companies of Ukraine is analyzed and the conditions of activity of medical representatives in Ukrainian pharmaceutical companies and foreign representations are revealed and characterized. Among which: instability of legislative regulation of the pharmaceutical market; constant changes in the rules and features of interaction with medical and pharmacy institutions for the promotion of medicines; differences in understanding of the role of medical representative by the subjects of market relations; ambiguity of job responsibilities and marketing strategies of pharmaceutical companies, etc. It was also revealed that the presence of medical representatives as a separate professional group in Ukrainian society is not legitimized - this profession is not listed in the National Classification of Occupations, and medical training is not regulated at the state level and is carried out directly in pharmaceutical companies without standards, licensed programs, approved the procedure for assessing the results of the qualification examination for the qualification "Certified Medical Representative".

Recommendations for the use of progressive ideas for professional training of medical representatives of pharmaceutical companies in the Federal Republic of Germany at the state, scientific and pedagogical, organizational and methodological, local and industrial levels and at the level of public organizations (professional associations) and personal level are developed and substantiated.

Key words: professional training, medical representative, pharmaceutical companies, tendencies, lifelong education, Federal Republic of Germany.